

โลกที่ 3 และพื้นที่เรียนรู้ของเด็กยุคโควิด-19

วันที่ 20 มิ.ย. 2564 เวลา 15:01 น.

“ปัญหาของแผ่นดิน”

โดย พศ.ดร.อุเบศร์ สมุทรจักร
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล

“กลุ่มพ่อแม่ที่ใช้สื่อออนไลน์เกินกว่า 3-4 ชั่วโมงต่อวัน มีเกินกว่าร้อยละ 54 ทำให้เด็กเกิดความเสี่ยงในการใช้สื่อออนไลน์ ในทั้ง 3 มิติได้แก่ การขาดวินัยและมาตรการในการใช้ เนื้อหาของสื่อ และระยะเวลาในการใช้ต่อวัน”

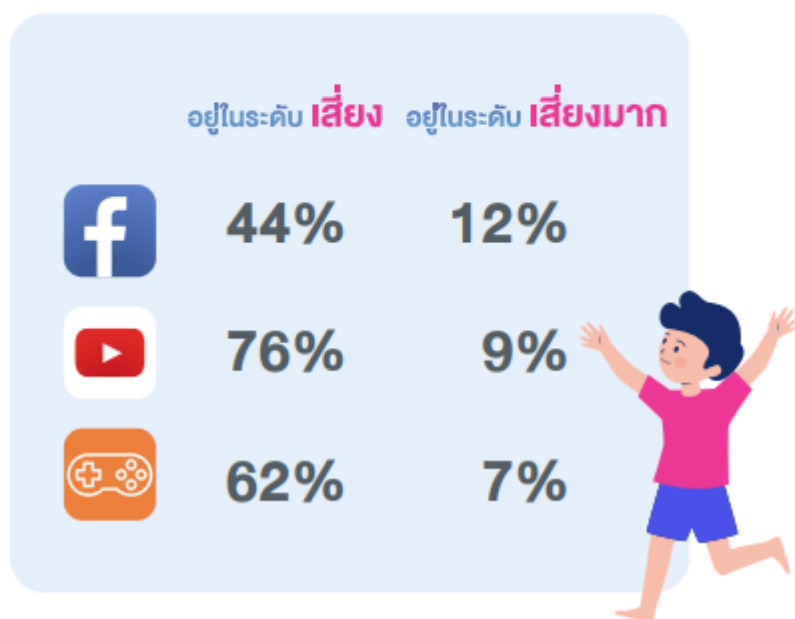
พศ.ดร.อุเบศร์ สมุทรจักร

เมื่อ New normal ทำให้เวลาออนไลน์ของเด็กเพิ่มมากขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความเสี่ยงของเด็กต่อการสัมผัสโลกออนไลน์เป็นเวลานาน มีพอกๆ กับโอกาสที่จะใช้พื้นที่ออนไลน์เพื่อสร้างพัฒนาการให้กับเด็ก... ขึ้นอยู่กับการติดตามและการชี้แนะของผู้ใหญ่ เด็กและเยาวชนแห่งศตวรรษที่ 21 เติบโตในยุคที่โลกออฟไลน์และโลกออนไลน์ดำเนินคู่ขนานกันไปในชีวิตประจำวัน และยิ่งนานวัน กิจกรรมต่าง ๆ ของเด็กและเยาวชนก็จะยิ่งผูกพันอยู่กับโลกออนไลน์มากขึ้นเมื่อเทคโนโลยีดิจิทัลสร้างการเปลี่ยนแปลงมิติต่าง ๆ ในระดับพลิกผัน (Disruption) การแพร่ระบาดของ COVID-19 ตั้งแต่ปลายปี 2562 ซึ่งนับเป็นการพลิกผันซ้อน ยิ่งทำให้การใช้ชีวิตในโลกออนไลน์ขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นทวีคูณ สิ่งหนึ่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้คือ โลกออนไลน์มีคุณประโยชน์มหาศาลในการที่เป็นแหล่งความรู้ แหล่งข้อมูล และต้นธารแห่งความคิดสร้างสรรค์ แต่ขณะเดียวกันก็เปิดช่องให้เนื้อหาที่ไม่เหมาะสมกับช่วงวัยเข้าถึงเด็กและเยาวชนได้ง่ายมากขึ้น โดยเฉพาะช่วงวัยที่ยังต้องการคำชี้แนะและการติดตามอย่างใกล้ชิด

เราจะเห็นว่าเด็กและเยาวชนเข้าถึงสื่อโซเชียลเพิ่มมากขึ้น ทั้งในแง่ช่องทาง และเวลาที่ใช้ในแต่ละวัน สื่อโซเชียล เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่สำคัญ แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นพื้นที่เสี่ยงต่อพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็ก และผู้ใหญ่ที่อยู่รอบตัวเด็กไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง ครู และบริษัทเอกชนที่เกี่ยวข้อง ต้องร่วมกันดำเนินบทบาทของตนเองเพื่อให้เด็กใช้พื้นที่ออนไลน์เพื่อการเรียนรู้สร้างสรรค์และปลอดภัยที่สุด

ความเสี่ยง 3 มิติ ในการใช้สื่อออนไลน์ของเด็ก

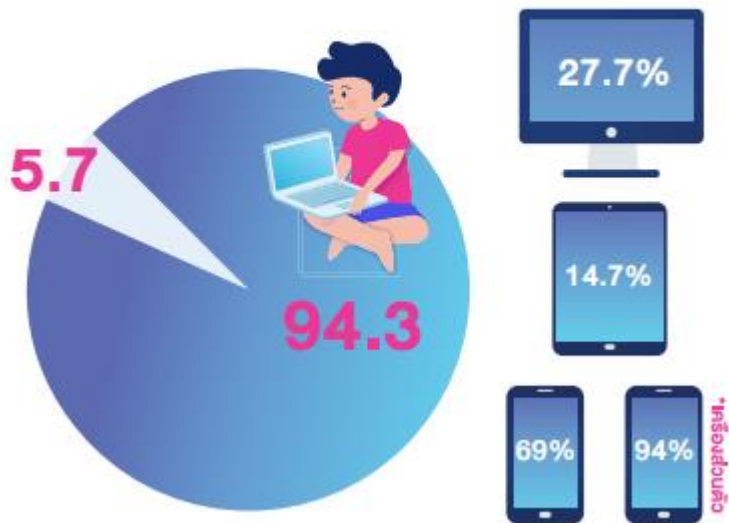
การควบคุมในบ้าน | เนื้อหา | ระยะเวลา

ข้อมูลจากโครงการวิจัย “เยาวชนนิเวศของประชากร เจเนอเรชัน ซี-แอลฟาในประเทศไทย” ชี้ให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนเกินกว่าร้อยละ 90 เข้าถึงพื้นที่ออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ แต่ตัวเลขที่น่าสนใจยิ่งกว่านั้นคือประมาณร้อยละ 70 เข้าถึงด้วยโทรศัพท์มือถือส่วนตัว ซึ่งหมายความว่า การเข้าถึงสื่อต่างๆ ในโลกออนไลน์มีความ “ง่าย” และ “เป็นส่วนตัว” หลีกหนีไปจากสายตาของผู้ปกครองที่จะคอยช่วยสอดส่องดูแลความเหมาะสม

นอกจากนี้ข้อมูลยังสะท้อนอีกว่า ในหลากหลายกรณีผู้ปกครองตลอดจนผู้ใหญ่ที่อยู่รอบข้างอาจเป็นตัวอย่างที่ไม่เหมาะสมนักในการใช้อุปกรณ์สื่อสารดิจิทัลเพื่อการเสพข้อมูลต่างๆ ในโลกออนไลน์ โดยที่พบว่ากลุ่มพ่อแม่ที่ใช้สื่อออนไลน์เกินกว่า 3-4 ชั่วโมงต่อวันมีเกินกว่าร้อยละ 54 ทำให้เด็กเกิดความเสี่ยงในการใช้สื่อออนไลน์ในทั้ง 3 มิติได้แก่ การขาดวินัยและมาตรการในการใช้ เนื้อหาของสื่อ และระยะเวลาในการใช้ต่อวัน เด็กที่อยู่ในระดับเสี่ยงมาก (เสี่ยงในบางมิติ) มีถึงร้อยละ 44-62 และที่อยู่ในระดับเสี่ยงมากที่สุดทุกมิติ มีถึงร้อยละ 7-12

การเข้าถึง สื่อออนไลน์ของเด็ก

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- การมีแนวปฏิบัติ (Guideline) ในการสร้างวินัยและมาตรการในการใช้เนื้อหา และระยะเวลาที่ใช้ต่อเนื่อง

สำหรับพ่อแม่ผู้ปกครอง ให้มีความชัดเจน ถูกต้อง สามารถใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด และเกิดความเสี่ยงให้น้อยที่สุด โดยแนวปฏิบัตินี้ต้องมีช่องทางเข้าถึงสำหรับพ่อแม่ผู้ปกครองอย่างทั่วถึง

- การมีแนวปฏิบัติสำหรับสถานรับเลี้ยงเด็กและสถานศึกษา ในการใช้สื่อออนไลน์ของทั้งเด็ก และครูภายใน

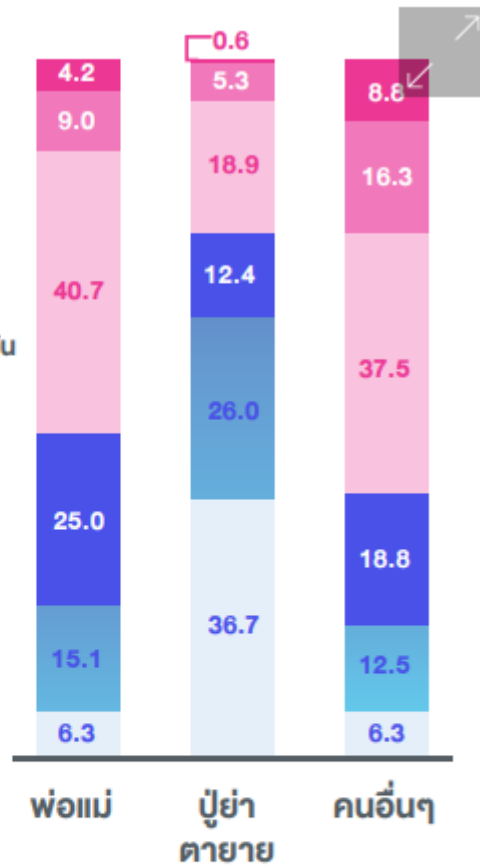
สถานรับเลี้ยงเด็กและสถานศึกษา ทั้งการสื่อสารส่วนตัวและการสื่อสารระหว่างครูกับเด็กนักเรียน

- การทำงานร่วมกับผู้ผลิตเครื่องมือสื่อสาร และผู้ผลิตสื่อออนไลน์คอนเทนต์ ในการสร้างระบบการ

ลงทะเบียนสำหรับอุปกรณ์ที่เด็กและเยาวชนใช้ เพื่อเป็นกลไกกรองสื่อที่อาจไม่เหมาะสม อาทิ การระบุอายุที่เหมาะสมสำหรับเกมออนไลน์แต่ละประเภท

มาตรการทั้ง 3 ข้อนี้ สามารถช่วยลดจำนวนเด็กและเยาวชนที่มีความเสี่ยง ในการใช้สื่อออนไลน์ทุกมิติ

- มากกว่า 7 ชั่วโมง
- 5-6 ชั่วโมงต่อวัน
- 3-4 ชั่วโมงต่อวัน
- 1-2 ชั่วโมงต่อวัน
- น้อยกว่า 1 ชั่วโมงต่อวัน
- ไม่ใช่

พ่อ-แม่ เกินกว่าครึ่ง
มีแนวโน้มที่ใช้โซเชียลคอนข้างมากกว่า
กลุ่มอื่น และอาจเป็นตัวอย่างไม่ดีให้กับเด็ก

เรียบเรียงโดย งานสื่อสารองค์กร กองบริหารงานทั่วไป สำนักงานอธิการบดี ม.มหิดล